

Raadsvoorstel

Onderwerp	Beleidsplan Basisvaardigheden 2026-2030
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	10 juni 2026
Datum raadsvergadering	24 juni 2026
Zaaknummer	38155-2026
Steller	Marijn van der Zaag
Medeverantwoordelijke(n)	Klarieke Oudman
Portefeuillehouder(s)	Jurrie Nieboer

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	N.v.t.
Voorgesteld raadsbesluit	De raad besluit: 1. Het Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 vast te stellen. 2. Het college van burgemeester en wethouders op te dragen om het beleidsplan verder uit te werken in jaarlijkse uitvoeringsagenda's.
Samenvatting	Een aanzienlijk deel van de inwoners van de gemeente Oldambt heeft moeite met basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden). Dit belemmert hun zelfredzaamheid en volwaardige deelname aan de samenleving. Hoewel de gemeente en haar partners al verschillende activiteiten uitvoeren, ontbreekt een samenhangende en integrale beleidskoers. Met het Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 wordt deze koers voor de komende vijf jaar vastgelegd, met een integrale aanpak gericht op preventie, versterking van basisvaardigheden bij volwassenen, samenhang en regie, en toegankelijke communicatie.
Bijlage(n)	1. Beleidsplan Basisvaardigheden 2026-2030 2. Overzicht Interventies Basisvaardigheden 3. Landelijke, Regionale en Lokale Kaders Basisvaardigheden 4. Advies Participatieraad 5. Reactie College op Advies Participatieraad
AVG	Ja

TOELICHTING

Inleiding

In de gemeente Oldambt heeft een aanzienlijk deel van de inwoners moeite met basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Dit maakt het lastiger om zelfstandig mee te doen in de samenleving en heeft gevolgen op verschillende leefdomen, waaronder armoede en schulden, gezondheid, werk en sociale participatie.

De gemeente Oldambt en haar partners zetten zich al geruime tijd in om de basisvaardigheden van inwoners te versterken, onder andere via het Taalhuis, preventieve leesprogramma's voor kinderen en initiatieven op het gebied van digitale vaardigheden. Deze inzet is waardevol, maar nog versnipperd en gericht op verschillende doelgroepen. Een samenhangende en integrale aanpak ontbreekt vooralsnog.

Tegelijkertijd neemt de urgentie toe. Ontwikkelingen zoals migratie, signalen over dalende leesvaardigheid onder jongeren en de toenemende digitalisering van de samenleving vergroten het risico dat meer inwoners moeite krijgen met basisvaardigheden. Daarnaast heeft het Rijk sinds 2024 gemeenten een versterkte regierol gegeven in de aanpak van basisvaardigheden. Dit vraagt om het verder versterken van de gemeentelijke inzet, met een duidelijke koers, heldere prioriteiten en goede samenwerking met partners.

Doel

Met dit Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 geeft de gemeente Oldambt richting aan de komende beleidsperiode. Het doel is een samenhangende en integrale aanpak te realiseren, waarin de gemeentelijke inzet wordt verbonden en versterkt. Hiermee wordt beoogd dat inwoners met beperkte basisvaardigheden tijdig passende ondersteuning ontvangen en zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de samenleving. Het beleid sluit aan bij bestaande kaders binnen het sociaal domein en bouwt voort op de inzet die de afgelopen jaren is opgebouwd.

Motivatie

Argumenten voor dit beleidsplan

- Aansluiting bij gemeentelijke kaders en ambities: Het beleidsplan sluit aan bij het coalitieakkoord, het Oldambtster Perspectief en het Koersdocument Sociaal Domein, waarin onder meer kansengelijkheid, zelfredzaamheid, participatie en preventie een belangrijke rol spelen. Door te investeren in basisvaardigheden wordt bijgedragen aan deze bredere gemeentelijke doelen.
- Onderliggende problematiek structureel aanpakken: Beperkte basisvaardigheden liggen vaak aan de basis van bredere problematiek op andere beleidsterreinen. Investeren in het versterken van deze vaardigheden helpt problemen op het gebied van armoede, schulden, werk en inkomen en gezondheid te voorkomen en voorkomt dat zwaardere ondersteuning nodig is.
- Samenhang en effectiviteit vergroten: In Oldambt zijn al verschillende waardevolle initiatieven aanwezig, zoals het Taalhuis en preventieve leesprogramma's. Daarnaast vindt vanuit verschillende onderdelen van de organisatie inzet plaats op digitale vaardigheden en digitale inclusie, waaronder vanuit Ruby. Hier worden onder andere workshops georganiseerd en is individuele begeleiding beschikbaar op het gebied van digitale basisvaardigheden, digitale veiligheid en toepassingen in werk en zorg, gericht op zowel inwoners als ondernemers. Door de huidige inzet te verbinden in één beleidskader ontstaat meer samenhang, overzicht en sturing. Dit vergroot de effectiviteit van de inzet.
- Versterkte gemeentelijke regierol invullen: Sinds 2024 heeft het Rijk gemeenten een grotere verantwoordelijkheid en regierol gegeven in de aanpak van basisvaardigheden. Het vaststellen van dit beleidsplan biedt een noodzakelijke basis om deze rol goed in te vullen, duidelijke prioriteiten te stellen en structureel samen te werken met lokale en regionale partners.
- Doelmatige inzet van middelen: Door te werken met jaarlijkse uitvoeringsagenda's, monitoring en evaluatie kan de gemeente gericht sturen op resultaten en de inzet van middelen aanpassen waar nodig. Dit draagt bij aan een doelmatige en verantwoorde inzet van beschikbare middelen.

Tegenargumenten en weerlegging

- 'De bestaande inzet is al voldoende; nieuw beleid is niet nodig.'
Hoewel er al veel gebeurt, ontbreekt zonder beleidskader samenhang en richting. Het vaststellen van beleid zorgt ervoor dat bestaande activiteiten beter op elkaar worden

afgestemd en gericht kunnen worden doorontwikkeld. Hierdoor worden eventuele hiaten zichtbaar en kan de inzet toekomstbestendig worden versterkt.

- 'De financiële ruimte is beperkt en middelen zijn deels tijdelijk.'
Juist daarom is sturing nodig. Door beleid vast te stellen kan de gemeente bewuster keuzes maken en prioriteren. Zonder beleidskader is het risico groter dat tijdelijke middelen versnipperd of minder doelmatig worden ingezet.

Risicoparagraaf

Bij de uitvoering van het Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 zijn verschillende risico's te onderscheiden. Deze risico's vragen om aandacht bij de uitvoering en monitoring van het beleidsplan.

Inhoudelijke risico's

- Moeizaam bereik van NT1-inwoners¹
NT1-inwoners blijven een lastig bereikbare doelgroep, onder andere door schaamte, verborgen problematiek en beperkte motivatie om ondersteuning te zoeken. Ondanks extra inspanningen, zoals laagdrempelig en zogenoemd camouflage-aanbod, bestaat het risico dat het daadwerkelijke bereik beperkt blijft. Dit kan invloed hebben op de effectiviteit van de inzet.
- Onvoldoende preventieve werking
De preventieve inzet bij jeugd is mede afhankelijk van de betrokkenheid van scholen en ouders. Wanneer scholen of ouders onvoldoende deelnemen of aansluiten, kan de beoogde impact van preventieve maatregelen beperkt blijven.

Organisatorische en operationele risico's

- Overbelasting van professionals en partners
De herkenning en signalering van beperkte basisvaardigheden vraagt aandacht van medewerkers binnen de gemeente en van maatschappelijke partners. Er bestaat een risico dat deze extra aandacht ten koste gaat van andere taken. Daarnaast kunnen capaciteitsproblemen of personeelskrapte bij partners ertoe leiden dat activiteiten niet of slechts beperkt uitgevoerd kunnen worden.
- Teveel verantwoordelijkheid op zich nemen
Scholen ontvangen zelf ook middelen voor het versterken van basisvaardigheden en hebben een eigen wettelijke opdracht om taal-, reken- en digitale vaardigheden te bevorderen. Door de jeugd op te nemen in het beleidsplan, bestaat het risico dat de gemeente een te grote verantwoordelijkheid naar zich toetrekt.
Weerlegging: dat we de opgaven scherp hebben en weten wat we willen bereiken, betekent niet dat de gemeente alle uitvoering naar zich toetrekt. De concrete uitwerking, taakverdeling en inzet van middelen worden nog uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

Financiële risico's

- Afhangelijkheid van (incidentele) financiering
Een deel van de beschikbare middelen voor de aanpak van basisvaardigheden is incidenteel of afhankelijk van landelijke en regionale regelingen, zoals de middelen vanuit de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Wijziging of beëindiging van deze middelen kan druk zetten op de uitvoering van het beleidsplan en de continuïteit van activiteiten ondermijnen.

Beheersing van risico's

¹ NT1-ers zijn mensen die Nederlands als eerste taal kennen, dat is hun moedertaal. NT2-ers zijn mensen die Nederlands als tweede of derde taal kennen, zij zijn anderstalig.

De genoemde risico's worden zoveel mogelijk beheerst door het werken met jaarlijkse uitvoeringsagenda's, structurele monitoring en evaluatie en intensieve samenwerking met partners. Hierdoor kan tijdig worden bijgestuurd bij knelpunten in bereik, capaciteit of financiering.

Alternatieve keuzes of scenario's

Voor de aanpak van basisvaardigheden zijn verschillende keuzes denkbaar, variërend van het voortzetten van de huidige, losse initiatieven zonder beleidskader tot het uitsluitend richten op één doelgroep, zoals alleen preventie bij jeugd of uitsluitend volwasseneneducatie. Deze alternatieven sluiten echter onvoldoende aan bij de omvang en samenhang van de opgave, de toenemende maatschappelijke complexiteit en de versterkte gemeentelijke regierol in de aanpak van basisvaardigheden. Daarmee bieden zij geen stevige basis voor een effectieve en toekomstbestendige aanpak.

Betrokkenheid (externe) partners

Bij de voorbereiding van het Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 is de gemeente Oldambt zorgvuldig te werk gegaan en zijn zowel interne als externe partijen betrokken. Voor de totstandkoming van het plan is een projectgroep gevormd, bestaande uit de beleidsadviseur Basisvaardigheden, beleidscollega's Onderwijs, de inhoudelijk coördinator Toegang Sociaal Domein Participatie en Inkomen en de Taalhuiscoördinator.

Het proces kende twee fasen. In de ophaalfase is input verzameld bij interne collega's, waaronder beleidsadviseurs, coördinatoren, teammanagers, het KCC en het programmabureau. Daarnaast is extern informatie opgehaald bij verschillende samenwerkingspartners en betrokkenen uit de praktijk, zoals het Taalnetwerk, taalvrijwilligers, taalcoaches en ervaringsdeskundigen.² Deze gesprekken hebben bijgedragen aan inzicht in knelpunten, kansen en behoeften binnen de lokale aanpak van basisvaardigheden.

In de daaropvolgende consultatiefase is het conceptplan gedeeld en besproken met (een deel van) de betrokken partijen. De opgehaalde feedback is, waar mogelijk, verwerkt in de definitieve versie van het beleidsplan, zodat het plan goed aansluit bij de uitvoeringspraktijk en kan rekenen op breed draagvlak.

Specifiek is bij de uitwerking van dit plan afstemming gezocht met collega's op het gebied van digitalisering, evenals met de inzet vanuit Ruby. De lopende inzet op digitale vaardigheden en digitale inclusie is meegenomen bij het opstellen van het beleidsplan en heeft mede richting gegeven aan de gemaakte keuzes.

De participatieraad is in een vroeg stadium betrokken bij de totstandkoming van dit beleidsplan. Tijdens de ophaalfase heeft de participatieraad input geleverd. Vervolgens is een conceptversie besproken met een cluster van de raad en daarna is een herziene versie voorgelegd aan de participatieraad als geheel. De participatieraad heeft hierover advies uitgebracht. Waar mogelijk is de inbreng van de participatieraad verwerkt in het beleidsplan. Het advies en de reactie van het college hierop zijn als bijlage bij dit voorstel gevoegd.

Verder is de gemeenteraad betrokken via een themabijeenkomst. De tijdens deze bijeenkomst opgehaalde input is zoveel mogelijk verwerkt in het beleidsplan.

Consequenties

² Het Taalnetwerk bestaat uit het Taalhuis, Afeer, SWO, het Alfa-college en de gemeente. Taalvrijwilligers bieden individuele ondersteuning aan inwoners met beperkte basisvaardigheden binnen het Taalhuis. Taalcoaches zijn in dienst van Afeer en vervullen een vergelijkbare rol, maar richten zich op collega's binnen de organisatie.

- Beleidsmatig: Het beleidsplan vormt het kader voor de jaarlijkse uitvoeringsagenda's Basisvaardigheden.
- Financieel: De uitvoering vindt grotendeels plaats binnen bestaande budgetten. Voor aanvullende activiteiten zijn middelen opgenomen in de kadernota, mits deze wordt vastgesteld. Eventuele nadere financiële consequenties worden uitgewerkt bij de uitvoeringsagenda's.
- Organisatorisch: Er is geen structurele uitbreiding van de formatie voorzien; de uitvoering vindt plaats binnen de bestaande organisatie en samenwerkingsstructuren. Eventuele aanvullende capaciteit wordt betrokken bij de jaarlijkse uitvoeringsagenda's.

Vervolg

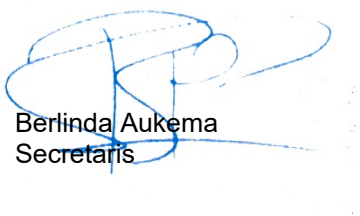
Na besluitvorming wordt het Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 gecommuniceerd naar interne en externe doelgroepen. Intern worden betrokken medewerkers geïnformeerd via de gebruikelijke kanalen. Extern wordt het beleidsplan gepubliceerd voor inwoners en worden betrokken partners en organisaties rechtstreeks geïnformeerd, gezien hun rol in de uitvoering.

Het beleidsplan vormt een richtinggevend kader. Vanaf 2026 wordt gewerkt met jaarlijkse uitvoeringsagenda's waarin concrete acties, prioriteiten, middelen en verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Bij het opstellen en uitvoeren van deze agenda's is aandacht voor afstemming met partners en, waar passend, communicatie richting inwoners.

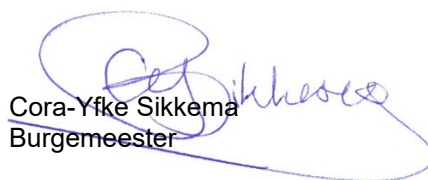
De voortgang van de uitvoering wordt gemonitord. Op basis hiervan vindt periodiek evaluatie en bijsturing plaats, onder meer via de jaarlijkse uitvoeringsagenda's.

Winschoten, 12 mei 2026

Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Datum raadsvergadering 24 juni 2026	Agendapunt	Zaaknummer 38155-2026
Onderwerp Beleidsplan Basisvaardigheden 2026-2030		

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 mei 2026.

Besluit

1. Het Beleidsplan Basisvaardigheden 2026–2030 vast te stellen.
2. Het college van burgemeester en wethouders op te dragen om het beleidsplan verder uit te werken in jaarlijkse uitvoeringsagenda's.

Winschoten, 24 juni 2026

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter